

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U001460

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 02-05-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Колбасова Христина Василівна

2. Khrystyna V. Kolbasova

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3397-1893

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 053

Назва наукової спеціальності: Психологія

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Спеціальна психологія

Дата захисту: 15-05-2025

Спеціальність за освітою: Соціальна педагогіка

Місце роботи здобувача: Комунальний заклад «Інклюзивно-ресурсний центр» Вишгородської міської ради Київської області

Код за ЄДРПОУ: 42059088

Місцезнаходження: вул. І. Мазепи, 7-А, Вишгород, Вишгородський р-н., 07300, Україна

Форма власності: Комунальна

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 8440

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.29.27, 15.21.31

Тема дисертації:

1. Психологічні особливості формування невербального інтелекту у дітей старшого дошкільного віку з кохлеарними імплантами.
2. Psychological peculiarities of the formation of nonverbal intelligence in senior preschool children with cochlear implants.

Реферат:

1. У дисертаційному дослідженні розкрито особливості психологічного утворення, як то невербальний інтелект у дітей старшого дошкільного віку з кохлеарними імплантами. Проаналізовано та окреслено сутність наукової категорії, її місце в міждисциплінарному дискурсі загальної та спеціальної психології. Досліджено історичний поступ формування дефініції «невербальний інтелект». Встановлено зв'язок та взаємовплив невербального інтелекту на формування структури особистості дитини вцілому та інші типи інтелекту, а саме емоційний, соціальний, комунікативний тощо. Роз'яснено важливість дослідження невербального інтелекту в контексті розвитку особистості з особливими освітніми потребами, структурування психологічних процесів, формування основних сфер особистості (емоційної, вольової,

саморегуляційної, мотиваційної, поведінкової та ін.). Обґрунтовано необхідність цілеспрямованого впливу невербального інтелекту у дітей з особливими освітніми потребами, зокрема з кохлеарними імплантами як важливого фактору процесів соціалізації та інтеграції в суспільство. Представлено комплексні підходи формування невербального інтелекту у дітей старшого дошкільного віку з кохлеарними імплантами. Актуальність дослідженої проблематики обумовлена зростанням кількості дітей з кохлеарними імплантами та необхідністю оптимізації їх когнітивного розвитку, підвищення якості соціальної адаптації за умов сучасного динамічного простору, постійних суспільних змін. У роботі здійснено ґрунтовний аналіз проблеми розвитку невербального інтелекту у дітей старшого дошкільного віку з кохлеарними імплантами. Розглянуто теоретичні аспекти сутності кохлеарної імплантації як одного із дієвих та апробованих методів реабілітації осіб з порушеннями/втратою слуху. Кохлеарна імплантація відіграє важливу роль у розвитку мовлення, навчання та соціальної інтеграції осіб з порушеннями слуху, є складним та багатоаспектним процесом, ефективність якого залежить від багатьох факторів, включаючи вік, ступінь втрати слуху, наявність супутніх захворювань, індивідуальні особливості. Розглянуто історичний аспект розвитку кохлеарної імплантації. На основі теоретичного аналізу окреслено можливості та специфіку формування невербального інтелекту у глухих, дітей з порушеннями слуху різного генезу та дітей з кохлеарними імплантами. Окрему увагу було зосереджено на вікових особливостях дітей з кохлеарними імплантами. Вивчено когнітивну сферу, емоційну, поведінкову та соціальні сфери досліджуваних. Висвітлено специфіку розвитку невербального інтелекту у даній категорії дітей, його структуру та функції. Аргументовано необхідність цілеспрямованого формування невербального інтелекту як важливого чинника успішної соціалізації та адаптації дітей саме з кохлеарними імплантами. Ґрунтуючись на новітніх дослідженнях сучасних українських, зарубіжних вчених встановлено, що кохлеарна імплантація, надаючи можливість сприймати звуки, суттєво впливає на всі аспекти розвитку дитини: фізичний, емоційний, соціальний, мовленнєвий та когнітивний. Підкреслено важливість ранньої діагностики та корекції психологічного стану структури особистості дитини. Розглянуто процес компенсації у дітей з кохлеарними імплантами, який характеризується взаємодією нейропластичних, сенсорних, когнітивних та соціальних механізмів, спрямованих на подолання слухового дефіциту. Підкреслено важливість корекційно-розвиткової роботи, спрямованої на стимуляцію когнітивних процесів та соціальних навичок. На основі теоретичного аналізу розроблено власну модель невербального інтелекту дітей старшого дошкільного віку з кохлеарними імплантами та виокремлено ключові компоненти, такі як: когнітивна, особистісна та соціальна. Кожна із компонент містить низку складових, що впливає на її формування та загальний рівень невербального інтелекту. Так, когнітивна компонента визначається через такі складові: оцінку рівня IQ, увагу, наочно-дійове мислення, зорове сприйняття, пам'ять; особистісна компонента – емоції, Я-концепцію, мотивація та інтерес; соціальна компонента – самоідентифікацію дитини, батьківське ставлення та освітнє середовище. Охарактеризовано значення розвитку компонентів для компенсації труднощів у вербальній комунікації, ефективної соціальної взаємодії, адаптації до навколишнього середовища, розвитку пізнавальних здібностей та формування позитивної самооцінки. Визначено три рівні сформованості невербального інтелекту: високий, середній та низький. Охарактеризовано умови та чинники, які можуть впливати (сприяти чи гальмувати) рівень невербального інтелекту у дитини. Сформовано психодіагностичний комплекс для дослідження невербального інтелекту (кожної компоненти та складових зокрема), який передбачає основний та додатковий діагностичний набір психодіагностичного інструментарію. Означений комплекс може бути використано практиками з метою дослідження невербального інтелекту старших дошкільників з кохлеарними імплантами, встановлення його рівня.

2. The dissertation reveals the features of psychological formation, such as nonverbal intelligence in older preschool children with cochlear implants. The essence of the scientific category, its place in the interdisciplinary discourse of general and special psychology is analyzed and outlined. The historical progress of the formation of the definition of «nonverbal intelligence» is investigated. The connection and mutual influence of nonverbal intelligence on the formation of the structure of the child's personality as a whole and other types of intelligence, namely emotional, social, communicative, etc., were established. The importance of studying nonverbal

intelligence in the context of personality development with special educational needs, structuring of psychological processes, formation of the main areas of personality (emotional, volitional, self-regulation, motivational, behavioral, etc.) is explained. The need for purposeful influence of nonverbal intelligence in children with persons educational needs, in particular with cochlear implants as an important factor of processes of socialization and integration into society, is substantiated. Comprehensive approaches to the formation of nonverbal intelligence in older preschool children with cochlear implants are presented. The urgency of the studied issues is due to the increase in the number of children with cochlear implants and the need to optimize their cognitive development, to improve the quality of social adaptation in the conditions of modern dynamic space, constant social changes. The work performed a thorough analysis of the problem of development of nonverbal intelligence in older preschool children with cochlear implants. The theoretical aspects of the essence of cochlear implantation as one of the effective and tested methods of rehabilitation of persons with impaired/hearing loss are considered. Cochlear implantation plays an important role in the development of speech, learning and social integration of hearing impaired persons, is a complex and multidimensional process, the effectiveness of which depends on many factors, including age, the degree of hearing loss, the presence of concomitant diseases, individual characteristics. The historical aspect of the development of cochlear implantation is considered. On the basis of theoretical analysis, the possibilities and specificity of the formation of nonverbal intelligence in the deaf, children with hearing impairment of different genesis and children with cochlear implants are outlined. Particular attention was focused on the age characteristics of children with cochlear implants. The cognitive spheres, emotional, behavioral and social spheres of the subjects have been studied. The specifics of the development of nonverbal intelligence in this category of children, its structure and function are highlighted. The need for purposeful formation of nonverbal intelligence as an important factor in successful socialization and adaptation of children with cochlear implants is argued. Based on the latest studies of modern Ukrainian, foreign scientists, it is established that cochlear implantation, enabling sounds, significantly affects all aspects of the child's development: physical, emotional, social, speech and cognitive. The importance of early diagnosis and correction of the psychological state of the child's personality structure is emphasized in the process of compensation in children with cochlear implants, which is characterized by the interaction of neuroplastic, sensory, cognitive and social mechanisms aimed at overcoming auditory deficits. The importance of correction and developmental work aimed at stimulating cognitive processes and social skills is emphasized. On the basis of theoretical analysis, its own model of nonverbal intelligence of preschool children with cochlear implants was developed and key components, such as cognitive, personal and social, have been distinguished. Each component contains a number of components that influence its formation and the overall level of nonverbal intelligence. Yes, the cognitive component is determined by the following components: IQ level assessment, attention, visual-diny thinking, visual perception, memory; personal component-emotions, self-concept, motivation and interest; social component – self-identification, parental attitude and educational environment. The importance of the development of components for compensation for difficulties in verbal communication, effective social interaction, adaptation to the environment, the development of cognitive abilities and the formation of positive self-esteem is characterized. Three levels of nonverbal intelligence are determined: high, medium and low. The conditions and factors that may influence (promote or inhibit) the level of nonverbal intelligence in a child are characterized.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Kolbasova K., Omelchenko I., Kobylchenko V., Huliaieva O., Vovchenko O. Psychological analysis of manifestations of nonverbal intelligence of senior pre-schoolers in the context of inclusive education. Journal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment. 2023. Vol. 11 № 2. P. 87–96. DOI 10.6000/2292-2598.2023.11.02.3 <https://lifescienceglobal.com/pms/index.php/jiddt/article/view/9098>
- Колбасова Х. Детермінанти формування невербального інтелекту дітей старшого дошкільного віку з кохлеарними імплантами. V Міжнародна конференція «Сучасні інноваційні та інформаційні технології в XXI столітті» 15- 16 вересня 2022 р. місто Катовіце. С. 385-390. Посилання <https://surl.li/hjbtvh>
- Колбасова Х. Особливості використання технологій невербального інтелекту у спеціальній психології. Габітус. Видавничий дім «Гельветика». 2022. № 37. С. 117-121. DOI 10.32843/2663-5208.2022.37.21 Посилання <https://surl.li/oqbxw>
- Колбасова Х. Психологічний супровід навчання дітей з ООП за умов воєнного часу: на допомогу батькам та освітянам. Наукові інновації та передові технології. № 7(9). 2022. С. 46-58. DOI 10.52058/2786-5274-2022-7(9)-46-58 Посилання <https://surl.li/txqkyv>
- Колбасова Х. Психологічна підтримка дітей старшого дошкільного віку в інклюзивному просторі. Габітус. Видавничий дім «Гельветика». 2022. № 44. С. 84-88. Рік 2022 DOI 10.32782/2663-5208.2022.44.14 Посилання <https://surl.li/allffy>
- Колбасова Х. Невербальний інтелект як засіб формування основних компетентностей дітей старшого дошкільного віку з кохлеарними імплантами. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2023. № 2(89). С. 25-30. DOI 10.32405/2309-3935-2023-2(89)-25-30 Посилання <https://surl.li/yokvsq>
- Колбасова Х. Соціальна компонента як основа формування структури невербального інтелекту дошкільників з кохлеарними імплантами. Наукові інновації та передові технології. 2024. № 7(35). С. 1061-1073. DOI 10.52058/2786-5274-2024-7(35)-1061-1073 Посилання <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/13016/13078>

Наукова (науково-технічна) продукція: дисертація

Соціально-економічна спрямованість: формування невербального інтелекту у дітей старшого дошкільного віку з кохлеарними імплантами.

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0121U108670 0124U000493

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Вовченко Ольга Анатоліївна
2. Olha A. Vovchenko

Кваліфікація: д. психол. н., с.д., 19.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4399-0118

Додаткова інформація:

https://scholar.google.com.ua/citations?hl=ru&user=FJD9_KoAAAAJ&view_op=list_works&sortby=pubdate

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Душка Алла Луківна

2. Alla L. Dushka

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0805-7813

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=wGREGrMAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Код за ЄДРПОУ: 02125237

Місцезнаходження: вул. Гетьманська, буд. 20, Мелітополь, Мелітопольський р-н., 72312, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шевченко Володимир Миколайович

2. Volodymyr M. Shevchenko

Кваліфікація: д.пед.н., старший науковий співробітник, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0119-3206

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=hqsuHUUAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Литовченко Світлана Віталіївна
2. Svitlana V. Lytovchenko

Кваліфікація: д.пед.н., старший науковий співробітник, 13.00.03**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0003-0001-4667**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України**Код за ЄДРПОУ:** 21560861**Місцезнаходження:** вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Національна академія педагогічних наук України**Ідентифікатор ROR:****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Ярмола Наталія Анатоліївна
2. Natalia A. Yarmola

Кваліфікація: к. пед. н., с.д., 13.00.03**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0001-9374-5543**Додаткова інформація:** <https://scholar.google.com.ua/citations?user=2rАНХAsAAAAJ&hl=ru>**Повне найменування юридичної особи:** Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України**Код за ЄДРПОУ:** 21560861**Місцезнаходження:** вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Національна академія педагогічних наук України**Ідентифікатор ROR:****VIII. Заключні відомості****Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Засенко В'ячеслав Васильович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Засенко В'ячеслав Васильович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Баташева Наталія Іванівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна